

ЄВГЕН ДЕСЛАВ

ХАТА НА КОЛЕСАХ

ВІД РЕДАКЦІЇ

Містимо це оповідання нашого світової слави кінового режисера, що нагадує собою сценарій фільму з моральною тенденцією, як цікавий причинок до життя наших емігрантів.

Білянкур є фабричне паризьке передмістя. Сирій вигляд, повітря отруєне сажею, ніде ні деревини.

Будови симетричних майстерень-ателіє займають довгі дільниці: тут знаходяться великі заводи самоходів Рено.

Головним осередком білянкурського життя є Національна Площа, на яку виходить найбільша брама заводів Рено. Довкола площі — маленькі каварні та ресторани, так само як і брама, добре знайомі багатьом паризьким українцям, що за часів своєї емігрантщини працювали „на Рені“.

Грицько скінчив Українську Господарчу Академію в чеських Подебрадах. Приїхав до Парижу з думкою д'їстатись як агроном до французьких колоній.

Замість екзотичних країн попав на Рено. Його відразу поставили біля токарських станків, на яких вироблялись частини вантажних авт.

Спочатку Грицько працював, щоб „стати на ноги“, себто під'їсти й одягнутись — осягнувши це, щоб заощадити трохи грошей. Мрією його було власне господарство.

Паризький тижневик „Українське Слово“ надрукував оголошення:

„Українець, 30 років, агроном, що працює в Парижі, пошукує молоді українки з метою одруження. Писати з фотографією до редакції часопису під 333“.

У відповідь на оголошення прийшов один лист без фотографії з Лянсу, міста вугілля й гірників Північної Франції.

Лист був короткий:
„Хочу з Вами познайомитись. Походжу зі Заліщик, маю 24 роки. Досі жила у братів, що працюють у копальні. Один із братів недавно одружився, другий має від'їхати до Канади.“

У Парижі буду 1 квітня потягом о 10 годині ранку на Північному Двірці. В руці триматиму число „Українського Слова“.

Під листом був підпис, що починався ім'ям: Стефа. Лист Грицькові подобався.

У готельчику коло Рено, де Грицько мав кімнату з кухнею, вільних покоїв не було, і Стефа оселилась в іншому дешевому готелі недалеко від станції метра. Перші три дні Стефа снідала й вечеряла з Грицьком в робітничому ресторані на Національній Площі. Вона приходила до ресторану задовго до прибуття Грицька й терпеливо чекала його.

Після вечері Грицько провадив Стефу до її готелю й бажав їй добраніч.

У п'ятницю вечері Стефа, довідавшись, що в суботу Грицько працює до полудня, сказала: „Завтра вранці прийду до Вас, приготую снідання“.

Коли Грицько вернувся з праці, Стефа ставила на стіл їжу. Серед столу в склянці були весняні фіялки. Дві валізки Стефи стояли коло дверей.

По сніданку поїхали метром до Парижу. Купили посуд, рушники. Вибирала все Стефа.

Перед одною маленькою крамничкою жіночої білизни вона зупинилась і попрохала Грицька її почекаати. Крізь вітрину Грицько бачив, що вона купує хатній пенюар.

Вечеряли в недорогому ресторані коло Лувру. Повернули до готельчика після 9-ої години вечора.

Стефа розпакувала куплене, розгорнула на стільці коло ліжка рожевий пенюар. Грицько пішов до кухоньки вимити обличчя й зуби.

Так почалося їх спільне життя.

Грицько швидко звикав до присутності Стефи. Звикав і водночас захопувався. Галицька практичність і впевненість Стефи якнайкраще доповнювали впертість, широкоглядність, розмах Грицька.

Кілька тижнів часу було потрібно на отримання паперів та полагодження формальностей, і нарешті,

одного дня Грицько й Стефа підписались у Білянкурській мерії та дістали від заступника мера шлюбну книжку. Свідками були сторож мерії та безробітний, що стояв коло входу в мерію і був дуже радий заробити за це від Грицька 5 франків.

Одруження було першою половиною Грицькового плану, другою було купити на власність шматок землі з хатою.

Шеф його ателіє радив йому їхати на західний південь Франції і дав йому рекомендаційного листа на вагонобудівельний завод коло Тулузи. Грицько вирішив не витратити заощаджених грошей, негайно стати на роботу на заводі і без поспіху вибрати підходячий терен доброї землі.

Рекомендаційний лист мало поміг в Тулузі, Грицько взяла на роботу тимчасово, звичайним „маневром“. Цілий день він разом з робітницями арабами, мароканцями й альжирцями розбивав старі дерев'яні вагони й виймав металеві частини.

Завдання знайти „землю“ припало Стефі. Вона бігала по агенствах, їздила в околиці оглядати терени на продаж.

Все, що їй подобалось, коштувало дорого. Заощаджених Грицьком грошей на купівлю не вистачало. Нарешті їй пощастило. Вона найшла шматок доброї землі, трохи лісу, город, садок, в гарній місцевості коло річки. Але хата була зовсім зруйнована, мешкати в ній було неможливо.

Тричі оглядали терен, щоб збудувати нову хату, бракувало грошей, будувати хату на кредит не наважувались.

Розбиваючи вагони, Грицько не переставав думати про хату. Запитав шефа, що підприємство робить з деревом старих вагонів. Відповідь була — „продає“.

Після роботи Грицько запросив шефа „на аперитив“. Після двох аперитивів шеф пообіцяв Грицькові свою поміч.

Слово дотримав: на другий день Грицька викликали до бюро й запитали, яке саме дерево йому потрібне.

Грицько розповів, що хоче купити терен без хати й збудувати якусь халабуду на тимчасове мешкання. Пропонували: — „Купіть старий вагон без коліс і залізних частин. Як наш робітник, матимете знижку“.

І за кілька сотень франків Грицько і Стефа стали власниками вагона-хати.

У тулузькому районі існує гарний звичай: вибрати поміж сусідами т. зв. „першого сусіда“. Обов'язком першого сусіда є допомогти новоприбулому.

Вибрати між сусідами Грицько не міг, він мав лише одного — багатого власника пристойного маєтку, пана Діноу.

Грицько склав йому візиту, переконаний, що „перший сусід“ чимбудь йому в пригоді стане. Пан Діноу прийняв його чемно, подякував за довіря до нього і приобіцяв свою поміч.

На цьому взаємини тимчасом припинились.

Терен названо „Гри-сте“, — скороченням імен Грицько-Стефа.

Хата з вагону вийшла непогана і складалась зі спальні та кухні, що була одночасно їдальнею.

Грицько підчистив овочеві дерева, почав садити городину. Стефа займалась хатою, їжею, білизною, птицею й крілками.

Мрія про власне господарство стала дійсністю.

В кінці літа Грицько помітив дивне зацікавлення його хатою у декількох осіб, що приходили, здалека дивились і щось писали.

І раптом одного ранку вусатий жандарм приніс Грицькові синій папір, яким Грицька викликали до суду за порушення своїм мешканням-вагоном естетичного вигляду країни.

Скаржив його п. Мартен, багатий власник маєтку, що був у шести кілометрах від вагону хати...

Стефа збентежилась. Грицько пішов до п. Діноу на пораду.

П. Діноу, не гаючи часу, забрав синій папір і поїхав до приятеля-адвоката в Тулузі. Робив він це не тільки з охоти допомогти Грицькові — з п. Мартеном віддавна у нього були погані відносини.

З Тулузи повернувся він пізно ввечері. Зайшов до Грицька й розповів йому свій плян.

Суд виніс постанову: протягом восьми днів Грицько мусить геть чисто знести вагон-хату і цим повернути краєвидові його естетичний вигляд.

П. Мартен був надзвичайно вдоволений. Про процес писали часописи, його ім'я подавали у пресі кілька разів. Де будуть мешкати якісь там емігранти після знищення хати, це ні його ні суд не цікавило.

Лише не сподобалось п. Мартенові присутність на суді п. Діноу та його загадкове запрошення по закінченні суду: „Приходьте обов'язково завтра вранці подивитись, як будуть нищити вагон“.

Вранці п. Мартен дбайливо поголився, причепурився, вбрав свій найкращий одяг і пішов дивитись, як виконують присуд.

З вагону були вже винесені всі речі. Грицько виймав вікна. Довкола зібралось чимало людей — чуже нещастя завжди цікавить.

Прибули навіть журналісти і один фотограф. П. Мартен гадав, що все це задля нього, але представники преси ним не цікавилися. Чекали чогось іншого.

Грицько припинив працю, почувши що під'їжджає велике авто. Поруч шофера сидів один робітник і п. Діноу. Авто зупинилось. Журналісти підійшли ближче, фотограф приготував свій апарат.

З авто стягнули брезент і почали розвантажувати великий гарний „рульот“ на колесах.

Журналісти обступили п. Діноу, який їм пояснив: „Це є туристичний „рульот“ з двома ліжками, столом і кухнею. Закон не забороняє мешкати в рульоті, який може пересуватись на колесах. Я купив цей рульот і перепродаю його за один франк моему сусіді. Його позбавили вагону, тепер він буде мешкати ще вигідніше“.

Фотограф зробив для преси фото з нової хати Грицька. П. Мартен від хвилювання не міг говорити.

Минуло п'ять років. Грицько й Стефа мешкали вже у власному кам'яному будинку.

Хата на колесах стояла в збудованому для неї гаражі поруч зі стайнею для корови, яку Стефа назвала по-гуцульськи — „Голубаня“.

П. Діноу хворів і не міг займатись своїм господарством, яке заорендував у нього Грицько.

„Колісь я був твоїм першим сусідом, а тепер ти став моїм першим сусідом“ — казав п. Діноу Грицькові.